

สรุปการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทนี้ได้กล่าวสรุปการวิจัยทั้งแก่นจนจบ โดยเริ่มตั้งแต่ความมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะบางประการ ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาท อำนาจหน้าที่ และการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ ภายหลังการ โอนการศึกษาประชาบาลไปให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ
2. เพื่อศึกษาสถานภาพทั่วไปของศึกษานิเทศก์อำเภอ
3. เพื่อศึกษาแนวโน้มในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ
4. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอในแง่การ ปฏิบัติจริง (Actual) กับ บทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานตาม ความคิดเห็น (Ideal) ของศึกษานิเทศก์อำเภอ
5. เพื่อค้นหาแนวความคิดบางประการในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอในการ บริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

สมมุติฐาน เพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานว่า บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอในแง่การปฏิบัติจริง และบทบาทหน้าที่ในอุดมคติ หรือที่คิดว่าควร ปฏิบัตินั้น ไม่แตกต่างกันโดยนัยสำคัญทางสถิติ ($H_0: \mu_1 = \mu_2$) = Null hypothesis

ประชากร ประชากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ คือ ศึกษานิเทศก์อำเภอประจำอำเภอ และกิ่งอำเภอทั้งหมดในประเทศไทย ศึกษานิเทศก์อำเภอที่ประจำทำงานอยู่ขณะนี้จำนวน 520 คน ใจประชากรทั้งหมดโดยไม่มี การสุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้สร้างขึ้นจากการศึกษาบทบาทการปฏิบัติงาน ในหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอ โดยการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์อำเภอที่รับราชการอยู่ในปัจจุบัน และ อดีตศึกษานิเทศก์อำเภอหลายท่าน นอกจากนี้ยังได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และตำรา ทั้งที่เป็นภาษาไทยและต่างประเทศ เฉพาะจำนวนแบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลพหุคูณที่ในแง่ การปฏิบัติจริง กับ ที่คิดว่าควรปฏิบัติ มีอยู่ 50 ข้อถาม (Items) และได้แบ่งแยกออกเป็น 5 ประเภท (Subtest) ในอัตราส่วนต่อไปนี้ คือ

1. สัมพันธภาพที่มีต่อชุมชน	จำนวน 10	ข้อ	(20%)
2. การบริหารงานคานธุการ	จำนวน 10	ข้อ	(20%)
3. การบริหารงานคานวิชาการ	จำนวน 10	ข้อ	(20%)
4. การบริหารบุคคลากร	จำนวน 16	ข้อ	(30%)
5. งานอื่น ๆ	จำนวน 5	ข้อ	(10%)

นอกจากนี้ก็เป็นข้อถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงบางประการ และปัญหาในการปฏิบัติ งานของศึกษานิเทศก์อำเภอ

การให้น้ำหนักคะแนน ค่าของของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ การปฏิบัติจริง กับ ที่คิดว่าควรปฏิบัติ แต่ละภาคแบ่งการปฏิบัติจากน้อยไปหามาก โดยแบ่งเป็น 6 อันดับชั้น (Catagories) ดังต่อไปนี้

ไม่ได้ปฏิบัติเลย	มีค่าเป็น	0
ปฏิบัติน้อยที่สุด	มีค่าเป็น	1
ปฏิบัติน้อย	มีค่าเป็น	2
ปฏิบัติปานกลาง	มีค่าเป็น	3
ปฏิบัติมาก	มีค่าเป็น	4
ปฏิบัติมากที่สุด	มีค่าเป็น	5

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามจำนวน 520 ชุด ไปยังศึกษานิการอำเภอทุกอำเภอทางไปรษณีย์ โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ส่งไป และให้ส่งกลับโดยวิธีเดียวกัน ซึ่งมีส่งตรงมายังหัวหน้ากองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปรากฏว่า ได้รับแบบสอบถามคืนมารวมทั้งสิ้น 429 ชุด (82.50 %) และแบบสอบถามที่นำมาใช้ในการวิจัยได้มีอยู่ 415 ชุด (79.80%)

การเสนอข้อมูล ในการเสนอข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้พิจารณาตามความเหมาะสม โดยเรียงลำดับการเสนอข้อมูลตามลำดับก่อนหลัง ดังต่อไปนี้

1. สถานภาพ (Status) ของประชากร เพื่อที่จะได้ทราบลักษณะทั่วไป (Nature) ของกลุ่มประชากรในการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้เสนอสถานภาพของประชากรเป็นอันดับแรก
2. บทบาทหน้าที่ของประชากรในแง่ การปฏิบัติจริง (Actual) กับ ที่คิดว่าควรปฏิบัติ (Ideal) ได้เสนอข้อมูลในรูปตาราง และแผนภูมิภาพ โดยเสนอการวิเคราะห์คะแนนรวมเปรียบเทียบ การปฏิบัติจริง กับที่คิดว่าควรปฏิบัติก่อน แล้วจึงเสนอตารางของการวิเคราะห์เป็นรายข้อ

การวิเคราะห์เป็นรายข้อได้กระทำเป็น 2 นัย คือ

- (1) เปรียบเทียบการปฏิบัติจริงกับที่คิดว่าควรปฏิบัติ โดยหาความแตกต่างระหว่างหมู่ (t - test)
- (2) หาจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละค่าของคะแนน (Scale Value) ออกมาเป็นร้อยละ
- (3) เสนอค่าเฉลี่ยของผลการสำรวจข้อเท็จจริงบางประการ ในการปฏิบัติงานของศึกษานิการอำเภอ และการปฏิบัติเกี่ยวกับศึกษานิการอำเภอ
- (4) เสนอปัญหาสำคัญในการบริหารการศึกษาของศึกษานิการอำเภอ โดยแยกเป็นภาคภูมิศาสตร์
- (5) เสนอผลการวิเคราะห์ความเห็นเกี่ยวกับบทรวจเนียมโรงเรียนของศึกษานิการอำเภอ

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการทางสถิติศาสตร์ ดังต่อไปนี้คือ

1. ร้อยละ (Percent)
2. ค่าเฉลี่ย หรือ มัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean)

$$\bar{x} = X_0 + \frac{i \sum fx'}{N}$$

3. ค่ามัชฌิมฐาน (Median)

$$Mdn = L_0 + i \left(\frac{\frac{N}{2} - f_1}{f_2} \right)$$

4. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S.D. = i \sqrt{\frac{\sum fx'^2}{N} - \left(\frac{\sum fx'}{N} \right)^2}$$

5. ทดสอบความมีนัยสำคัญของผลต่างมัชฌิมเลขคณิต โดยวิธี t - test
หาค่าอัตราส่วนวิกฤต (Critical Ratio)

$$t = \frac{\bar{x}_2 - \bar{x}_1}{\sqrt{\frac{s_2^2 + s_1^2}{2} \left(\frac{1}{n_2} + \frac{1}{n_1} \right)}}$$

ผลของการวิจัย

สถานภาพทั่วไป อันได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ อาชีพราชการ วุฒิสูงสุด ชั้นราชการ และประสบการณ์ของกลุ่มประชากร จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

เพศ .กลุ่มประชากรเป็นชายล้วน (100%)

อายุ อายุเฉลี่ยของกลุ่มประชากร เท่ากับ 45.60 ปี ประชากรส่วนใหญ่ อายุระหว่าง 40 - 49 ปี (51.09%) อันคัมรองได้แก่ผู้มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป (31.91%) อันคัมสามได้แก่ผู้มีอายุระหว่าง 30 - 39 ปี (15.86%) อันคัมสุดท้ายคือ ผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี (1.44%)

อายุราชการ ประชากรมีอายุราชการโดยเฉลี่ยเท่ากับ 23.99 ปี ประชากรส่วนใหญ่มีอายุราชการ ระหว่าง 20 - 29 ปี (57.11%) อันดับรองลงมาได้แก่ผู้มีอายุราชการตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป (22.64%) อันดับสามได้แก่ผู้มีอายุราชการ ระหว่าง 10 - 19 ปี (16.63%) อันดับสุดท้ายได้แก่ผู้มีอายุราชการต่ำกว่า 10 ปี (3.62%)

วุฒิสูงสุด วุฒิสุงสุดของกลุ่มประชากรส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (81.69%) วุฒิสุงสุดอันดับรองลงมาได้แก่ปริญญาตรี (17.35%) วุฒิสุงสุดอันดับสุดท้ายได้แก่ปริญาโท (.96%) วุฒิสุงสุดของประชากรส่วนใหญ่เป็นวุฒิที่ได้รับในประเทศ (99.04%) นอกนั้นได้รับจากต่างประเทศ (.96%)

ชั้นข้าราชการ ชั้นข้าราชการของกลุ่มประชากรส่วนใหญ่เป็นข้าราชการชั้นโท (82.41%) นอกนั้นเป็นข้าราชการชั้นตรี (17.59%)

ประสบการณ์ กลุ่มประชากรมีประสบการณ์ทางการสอน 96.14% (เฉลี่ยคนละ 9.25 ปี) มีประสบการณ์ทางการบริหาร 99.04% (เฉลี่ยคนละ 15.89 ปี) มีประสบการณ์ทางการนิเทศการศึกษา 25.18 % (เฉลี่ยคนละ 4.57 ปี)

ประสบการณ์ทางการสอน ระดับประถมศึกษา 81.14% (เฉลี่ย 6.91 ปี) ระดับมัธยมศึกษา 42.13% (เฉลี่ย 2.38 ปี) ระดับวิทยาลัยครู 1.70% (เฉลี่ย .04 ปี)

ประสบการณ์ทางการบริหาร ตำแหน่งครูผู้ปกครอง 13.31% (เฉลี่ย 1.08 ปี) ตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา 1.50% (เฉลี่ย .05 ปี) ตำแหน่งผู้ช่วยครูใหญ่ 4.41% (เฉลี่ย .32 ปี) ตำแหน่งครูใหญ่ 28.21% (เฉลี่ย 2.54 ปี) ประจำแผนก 5.70% (เฉลี่ย .50 ปี) ตำแหน่งผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ 89.09% (เฉลี่ย 3.15 ปี) ตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอ 88% (เฉลี่ย 9.83 ปี)

ประสบการณ์ทางการนิเทศการศึกษา ระดับประถมศึกษา 36.91 % (เฉลี่ย 3.87 ปี) ระดับมัธยมศึกษา 7.11% (เฉลี่ย .45 ปี) นอกนั้นไม่มีประสบการณ์ทางการนิเทศการศึกษาเลย (55.95%)

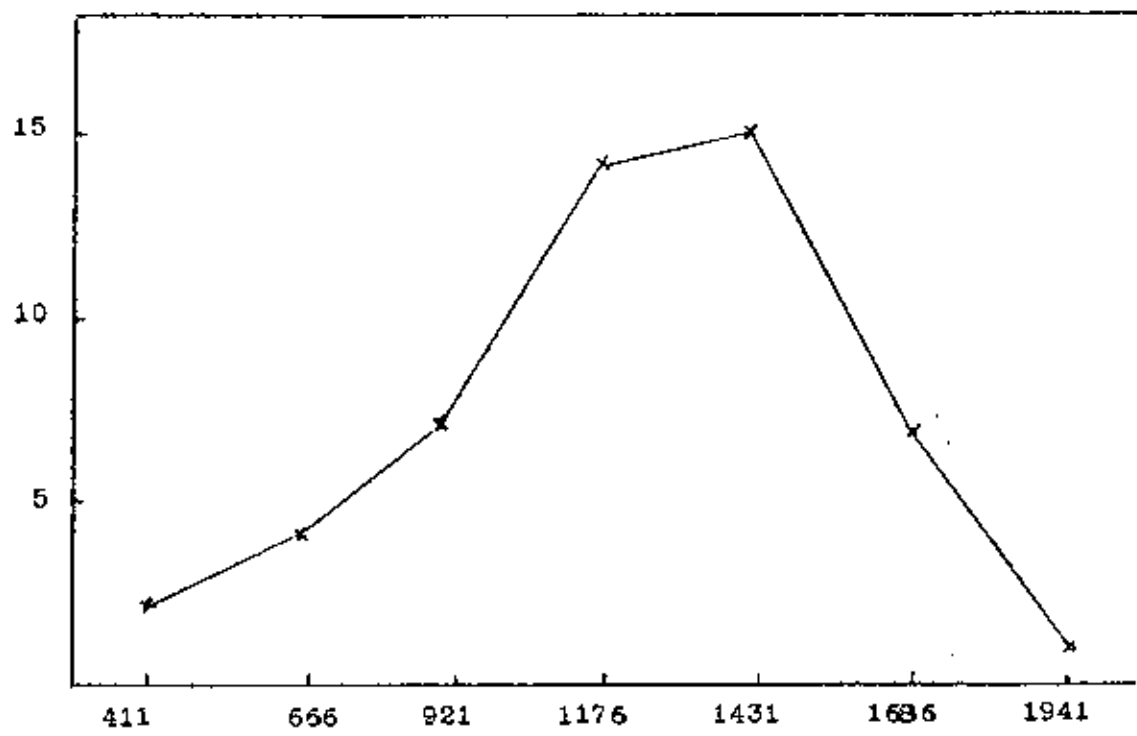
การวิเคราะห์คะแนนรวม เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะเด่นชัดของข้อมูล ให้มีการวัดการกระจายของข้อมูล โดยหาคะแนนรวมของข้อถามทั้ง 50 ข้อ ทั้งในภาคปฏิบัติจริง และ ที่คิดว่าควรปฏิบัติ แล้วหาพิสัย ค่าเฉลี่ย มัชยฐาน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ประเภทการปฏิบัติ	จำนวนข้อ	พิสัย	ค่าเฉลี่ย	มัชยฐาน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การปฏิบัติจริง	50	259-1814	1181.1	1267.08	347.72
ที่คิดว่าควรปฏิบัติ	50	707-1962	1659.1	1751.50	245.28

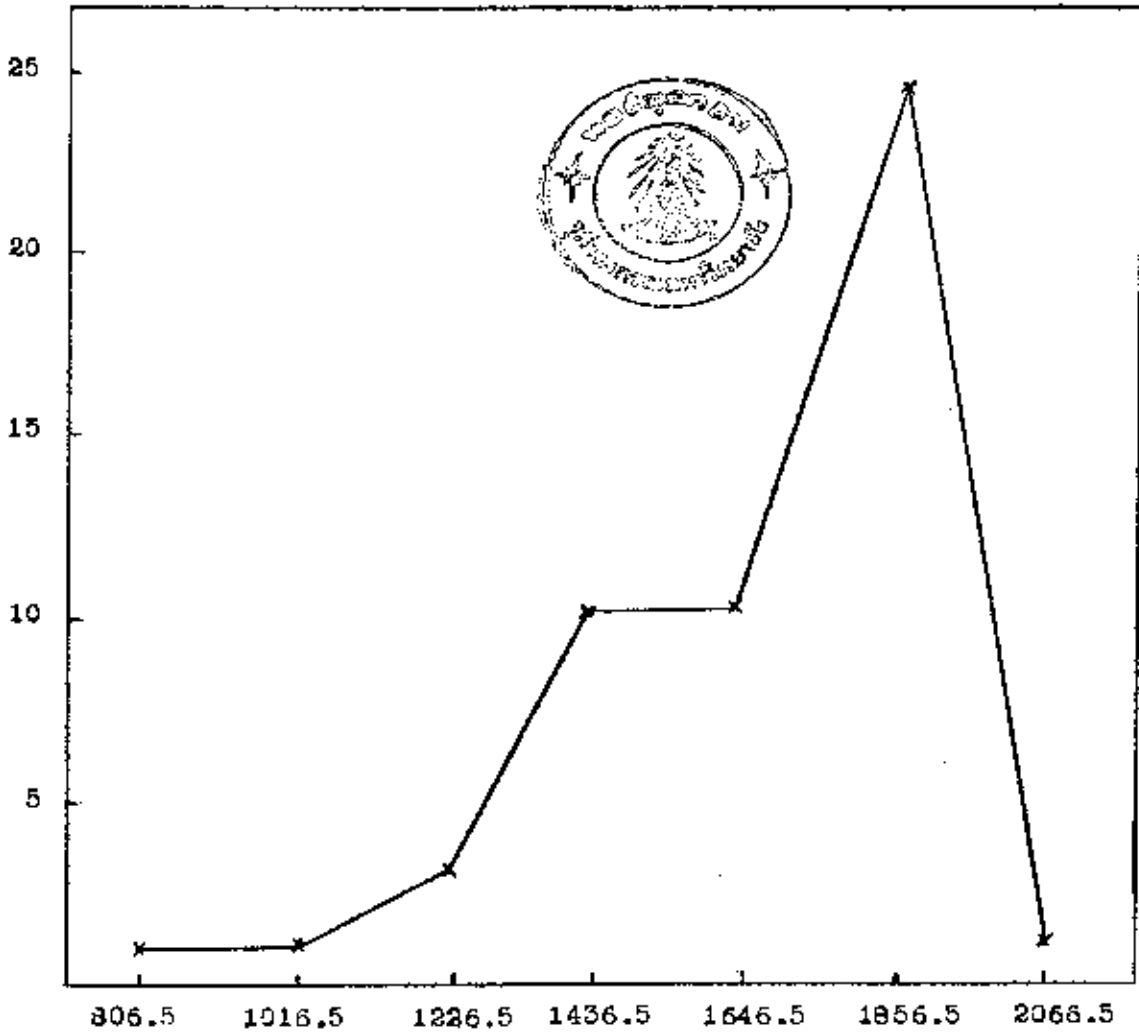
จากตารางข้างบนนี้แสดงให้เห็นว่า คะแนนรวมของความถี่เห็นเกาะกลุ่มกันมากกว่าการปฏิบัติจริง กล่าวคือ ขอบเขตหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอ ตามความคิดเห็นของศึกษาธิการอำเภอ ไกลเคียงกันมากกว่า การปฏิบัติจริง

การแจกแจงความถี่ แสดงการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ของคะแนนรวมของข้อถาม 50 items ทั้งภาคปฏิบัติจริง และที่คิดว่าควรปฏิบัติ โดยใช้รูปหลายเหลี่ยมแห่งความถี่ (Frequency Polygon) ดังปรากฏในแผนภูมิต่อไปนี้

การแจกแจงความถี่ของคะแนนรวมในแง่การปฏิบัติจริงของศึกษานิเทศก์ รอ่ำเภอ

การแจกแจงความถี่ของคะแนนรวมในแง่ทัศนคติว่าควรปฏิบัติ ของศึกษาธิการอำเภอ

การวิเคราะห์รายข้อ จุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยนี้ คือ การวินิจฉัยความแตกต่างของบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติจริงกับที่คิดว่าควรปฏิบัติ จึงได้ทำการวิเคราะห์เป็นรายข้อเพื่อทดสอบสมมุติฐานดังกล่าวว่า จะเป็นไปตามนั้นหรือไม่ โดยใช้วิธี t - test ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 5%

$$t = \frac{\bar{x}_2 - \bar{x}_1}{\sqrt{\frac{s^2}{n}}}$$

ตารางต่อไปนี้จะแสดงค่า t - test เรียงตามลำดับความมากน้อย และค่าเฉลี่ย โดยจัดเป็นหมวดหมู่ ตามประเภท (Fields) ของงาน

ข้อ	\bar{x}_1	\bar{x}_2	t	P
8	2.22	4.30	26	.01
3	1.63	3.44	25.36	.01
5	2.67	4.26	22.71	.01
9	2.41	4.16	21.84	.01
7	3.10	4.40	21.67	.01
4	2.41	4.24	20.23	.01
2	3.34	4.56	17.30	.01
11	3.62	4.33	11.33	.01
10	2.32	3.34	9.27	.01
6	2.89	3.67	7.80	.01
19	1.37	3.36	22.11	.01
22	2.25	3.99	21.75	.01
21	1.53	3.60	20.70	.01
12	2.22	3.92	17	.01
15	3.03	4.13	13.75	.01

ν df	\bar{x}_1	\bar{x}_2	t	P
20	2.70	2.49	12.42	.01
17	2.42	3.01	5.90	.01
13	2.61	3.03	3.50	.01
18	3.00	3.31	3.44	.01
16	4.37	4.22	1.37	.05
26	3.19	4.43	20.67	.01
25	2.65	4.01	19.43	.01
28	3.95	4.72	19.25	.01
29	2.11	3.70	15.90	.01
27	3.60	4.55	15.83	.01
33	3.53	4.47	15.67	.01
23	3.37	4.43	15.14	.01
24	3.44	4.28	14.00	.01
31	3.44	4.62	11.80	.01
32	3.61	4.48	7.91	.01
42	1.04	3.36	23.20	.01
35	4.00	4.73	21.17	.01
43	3.23	4.28	17.50	.01
34	2.98	4.27	16.12	.01
37	3.31	4.44	14.12	.01
36	2.79	3.97	11.80	.01
45	3.85	4.50	10.83	.01
44	3.51	4.33	10.12	.01

no	\bar{x}_1	\bar{x}_2	t	P
46	2.99	3.82	9.22	.01
49	3.32	4.43	8.71	.01
41	3.44	4.35	8.27	.01
39	3.60	4.08	6.82	.01
47	4.12	4.44	4.57	.01
40	2.61	3.14	4.42	.01
48	1.73	1.70	-.27	.05
50	3.40	4.21	9.	.01
52	4.31	4.63	6.40	.01
54	3.12	3.61	5.44	.01
55	3.75	3.61	- 1.40	.05
53	4.07	3.51	- 5.60	.01

จากตารางข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า มีอยู่ 47 ข้อ (94%) ที่ค่า t - test มากกว่า ในตาราง (± 1.96) จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถคัดค้าน (reject) สมมุติฐานที่ตั้งไว้ที่ ระดับความมีนัยสำคัญ 5% ($P = .05$) นั่นคือ การปฏิบัติจริง กับที่คิดว่าควรปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significant) และมีอยู่ 3 ข้อ (6%) ที่ค่า t - test น้อยกว่า ในตาราง (± 1.96) จึงไม่สามารถคัดค้านสมมุติฐาน (reject) ที่ตั้งไว้ เพราะไร้นัยสำคัญ (not significant) นั่นคือ การปฏิบัติจริง กับ ที่คิดว่าควรปฏิบัติไม่แตกต่างกันโดยนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งได้แก่ข้อ 16, 48 และ 55

ส่วนข้อที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 47 ข้อ (94%) เรียงตามลำดับ
ค่า t จากมากไปหาน้อยดังต่อไปนี้ คือ

8	3	42	5	19	9	22	7	35	21
26	4	25	23	43	2	12	34	29	27
33	23	37	24	15	20	11	31	36	45
44	10	46	50	49	41	32	6	39	52
17	54	47	54	13	13	53			

ในความแตกต่างกันของบทหาหน้าที่ดังกล่าวมาแล้วทั้ง 47 ข้อ นั้น (ระหว่างการ
ปฏิบัติจริง กับที่คิดว่าควรปฏิบัติ) มีอยู่ 46 ข้อ ข้อที่มีความแตกต่างเกินไปในลักษณะที่ว่า ควรปฏิบัติ
ให้มากกว่าการปฏิบัติจริง ($\bar{x}_2 > \bar{x}_1$) และมีอยู่เพียงข้อเดียวที่เห็นว่าควรปฏิบัติให้น้อยกว่าการ
ปฏิบัติจริง ($\bar{x}_2 < \bar{x}_1$) ข้อที่ว่างไว้คือ ข้อ 53

การวิเคราะห์เนื้อหาในการบริหารงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ

ปัญหาที่วิเคราะห์ออกมาตามภาคภูมิศาสตร์ และเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหา
น้อย ดังต่อไปนี้

ภาคใต้

1. ขาดอุปกรณ์สำนักงาน อุปกรณ์การศึกษา งบประมาณ อาคารสถานที่
2. อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอกับปริมาณงาน
3. สาขกลแสนครู
4. ขาดอำนาจในการบริหารงานให้เงินไปตามหน้าที่ และปัญหาการประสานงาน
กับหน้าที่กระทรวงทบวงอื่น
5. การคมนาคมไม่สะดวก ไม่มียานพาหนะ และเบี้ยเลี้ยงในการตรวจเยี่ยมโรงเรียน
6. ปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติของครู สมรรถภาพ และขวัญของครู
7. ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
8. ปัญหาเกี่ยวกับสวัสดิการของครู

9. ความยากจนของประชาชน และประชาชนไม่สนใจเรียนภาษาไทย
10. ปัญหาการคุกคามของผู้อพยพ

ภาคกลาง

1. จากอุปกรณ์สำนักงาน อุปกรณ์การศึกษา งบประมาณ อาคารสถานที่
2. จากอำนาจในการบริหารงานให้เงินไปตามหน้าที่ และปัญหาการประสานงานกับเจ้าหน้าที่การศึกษาของกระทรวงทบวงอื่น ๆ
3. จากแคลงครุ
4. จากขบวนการทนาย และ เบี้ยเลี้ยงในการตรวจเยี่ยมโรงเรียนต่าง ๆ
5. อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอปริมาณงาน
6. ปัญหาเรื่องความประพฤติของครู และสมรรถภาพในการทำงานของครู
7. ความยากจนของประชาชน และคุณภาพการศึกษาของเด็ก
8. สวัสดิการของครูไม่เพียงพอ
9. ปัญหาเรื่องสมรรถภาพในการบริหารงานของครูใหญ่
10. ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. จากอุปกรณ์สำนักงาน อุปกรณ์การศึกษา งบประมาณ อาคารสถานที่
2. จากแคลงครุ
3. จากขบวนการทนายและ เบี้ยเลี้ยงในการตรวจเยี่ยมโรงเรียน การคมนาคมไม่สะดวก
4. จากอำนาจในการบริหารงานให้เงินไปตามหน้าที่ และปัญหาการประสานงานกับเจ้าหน้าที่การศึกษาของกระทรวงทบวงอื่น ๆ
5. ความยากจนของประชาชน ประชาชนไม่สู้ร่วมมือกับการศึกษา
6. จากอัตรากำลังเจ้าหน้าที่
7. สวัสดิการครูไม่เพียงพอ
8. ปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติ และคุณภาพของครู

9. ปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามของผู้ก่อการร้าย ทำให้ครูและเจ้าหน้าที่หวาดกลัว
10. ปัญหาในการนิเทศการศึกษา เจ้าหน้าที่ไปไม่ถึง

ภาคเหนือ

1. ขาดแคลนครู
2. ขาดอุปกรณ์สำนักงาน อุปกรณ์การศึกษา งบประมาณ และอาคารเรียน
3. การคมนาคมไม่สะดวก ขาดยานพาหนะและเบี้ยเลี้ยงในการตรวจเยี่ยมโรงเรียน
4. ความยากจนของผู้ปกครอง เด็กไม่มีอุปกรณ์การเรียน
5. ขาดอำนาจในการบริหารงานได้เป็นไปตามหน้าที่ และปัญหาการประสานงานกับเจ้าหน้าที่การศึกษาของกระทรวง ทบวงอื่น ๆ
6. ลากอัตรากำดับเจ้าหน้าที่
7. ปัญหาเรื่องสมรรถภาพในการบริหารงานของครูใหญ่ และคุณภาพของครู
8. สวัสดิการของครูไม่เพียงพอ
9. ปัญหาการคุกคามของผู้ก่อการร้าย
10. เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการนิเทศการศึกษา และเจ้าหน้าที่ทำงานไม่ทั่วถึง

การวิเคราะห์แนวความคิดในการตรวจเยี่ยมโรงเรียน

ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นในการตรวจเยี่ยมโรงเรียนของศึกษานิเทศก์อำเภอ
ทวมล้ำมีความสำคัญ ดังนี้

1. ตรวจสอบสภาพการเรียน การสอน และตรวจสอบบันทึกการสอนของครู
2. ตรวจสอบความสะอาดเรียบร้อยของอาคาร และบริเวณโรงเรียน
3. ทดสอบและวัดผลการเรียนของเด็กโดยการเยี่ยมชั้นเรียน แล้วตรวจสอบทำงานของนักเรียน
4. ตรวจสอบเอกสาร บัญชี และหลักฐานการเงินต่าง ๆ ของโรงเรียน และชี้แจงข้อบกพร่องให้ทราบ
5. ตรวจสอบการบริหารงานของครูใหญ่ ตรวจสอบการทำงานของครู และบำรุงขวัญครู

6. ตรวจสอบวัสดุการศึกษาครู นักเรียน คนงาน ภารโรง
7. ติดตามผลงานตามโครงการต่าง ๆ
8. นิเทศการศึกษา
9. ตรวจสอบสภาพชุมชน

สรุป

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอ ทั้งในทางปฏิบัติจริง และที่ศึกษานิเทศก์อำเภอคิดว่าควรปฏิบัติ ตามความเห็นของศึกษานิเทศก์อำเภอ สรุปได้ดังนี้คือ

1. ศึกษานิเทศก์อำเภอได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ไม่ตรงกับที่คิดว่าจะได้ กล่าวคือ การปฏิบัติจริง กับความคิดเห็นมีความแตกต่างกันถึง 94% ของงาน มีอยู่เพียง 6% ที่การปฏิบัติจริงกับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
2. ได้ค้นพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอมีความคิดเห็นหรือมีความต้องการที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มากกว่าที่ได้ปฏิบัติอยู่ 43% ของงาน แต่มีงานอยู่เพียง 1% ที่ศึกษานิเทศก์อำเภอต้องการหรือมีความคิดเห็นว่าจะปฏิบัติให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

จากการสำรวจการปฏิบัติงานจริง ๆ ก็มีการสำรวจความคิดเห็นควบคู่กันไป เช่นนี้เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่ต้องการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นที่ปรึกษาหลักวิชาทางการบริหารการศึกษามากที่สุด แต่การปฏิบัติจริง ๆ หากได้เป็นเช่นนั้นไม่ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่เป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์อำเภอจะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายการศึกษาของชาติ การศึกษาย่อมจะพัฒนาไปไม่ได้ไกลเท่าที่ควร บัณฑิตจะมีผลกระทบกระเทือนไปถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ด้วย

3. เกี่ยวกับการกระจายอำนาจในการบริหารการศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค หลักสำคัญอันหนึ่ง คือ ต้องการให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากที่สุดที่จะทำได้ ศึกษานิเทศก์อำเภอในฐานะที่เป็นผู้นำทางการศึกษาในชนบท จำเป็นจะต้องเข้าใจหลักการ และวิธี

ค่าเงินงานในค่านี้นั้นเป็นอย่างไร นัยกับแถมการศึกษาธิการอำเภอจะลงพาตัวให้เข้าไปใกล้ติดกับชุมชน สร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลในท้องถิ่น ช่วยจัดการเกี่ยวกับการพระศาสนา ตลอดจนการเข้าร่วมในงานประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น ปรากฏว่าศึกษาธิการอำเภอส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่เป็นอันดี นอกจากนั้น ศึกษาธิการอำเภอยังคงสนับสนุนให้ครูประจำชั้นได้ออกไปเยี่ยมครอบครัวของนักเรียน เพื่อเยี่ยมครอบครัวนักเรียนที่มีทัศนคติที่ต่อโรงเรียน ต่อครู และต่อรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องตามนโยบายการเข้าถึงประชาชนของรัฐบาล และครูก็จะได้ช่วยแก้ไขหาทางครอบครัวซึ่งอาจเกี่ยวเนื่องไปถึงเด็กได้ถูกต้อง

รัฐถือว่า การศึกษาเป็นการลงทุน (Investment) ในปีหนึ่ง ๆ รัฐบาลได้ทุ่มเทการลงทุนเป็นจำนวนมหาศาลในการจัดการศึกษาแต่ละระดับ งบประมาณที่แจกจ่ายไปให้กับกรมกองต่าง ๆ แม้จะเป็นจำนวนไม่น้อย ก็ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นในอัตราค่อนข้างสูง (ประมาณ 3.2%) โดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาระดับประถมศึกษา ต้องใจกำลังเงินเป็นอันมาก จะอาศัยงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว การจัดการศึกษาจะดำเนินไปอย่างผิดเพี้ยน ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ฉะนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล การชักจูงบุคคลในท้องถิ่นให้เป็นผู้อุปถัมภ์โรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ จะเห็นว่า การปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในแง่ ศึกษาธิการอำเภอกว่าครึ่ง (70 - 90 %) โดยปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้มากที่สุดหรือพอประมาณ

การปฏิบัติรองลงมาได้แก่ การจัดให้โรงเรียนเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน การแพร่ข่าวทางการศึกษาให้ประชาชนทราบ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่ ตลอดจนเครื่องใช้ต่าง ๆ ของโรงเรียน มีศึกษาธิการอำเภอประมาณ 50 - 60 % ที่ปฏิบัติอยู่มากที่สุดหรือพอประมาณ

เป็นที่น่าสังเกตว่า การเชิญวิทยากรจากท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน การจัดบริหารของสมุคประชาชน และการให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ นั้น มีศึกษาธิการอำเภอไม่ถึงครึ่ง (ต่ำกว่า 50%) ที่ได้ปฏิบัติจัดทำหน้าที่เหล่านี้ สภาพการศึกษาในปัจจุบันย่อมเป็นที่ทราบ

กันอยู่โดยทั่วไปว่าขาดแคลนครุภัณฑ์การสอนในระดับต่าง ๆ วิทยากรจากท้องถิ่นน่าจะช่วยแก้ปัญหา
นี้ได้บ้างในบางท้องถิ่น จากผลการวิจัยบอกให้ทราบว่า เราไม่สามารถจะใช้วิทยากรจากท้องถิ่น
ได้เต็มที่ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุหลายประการ เช่น ขาดแคลนวิทยากร ขาดการประสานงานระหว่าง
โรงเรียนกับศึกษาธิการอำเภอ เป็นต้น นอกจากนั้น เรายังหวังใ้ยากที่จะให้ห้องสมุดเป็นแหล่ง
ค้นคว้าในด้านวิชาการ และวิชาชีพได้อย่างเต็มที่ ตามนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
การที่ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้เต็มที่ อาจจะเป็นเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น
ไม่มีสถานที่ ไม่มีงบประมาณจัดซื้อหนังสือ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ หากเจ้าหน้าที่หลาย ๆ ฝ่ายเห็น
ความจำเป็นของห้องสมุดที่มีต่อประชาชนเช่นเดียวกับศึกษาธิการอำเภอ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในการ
จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนแล้ว ก็น่าจะส่งเสริมหรือกระทำการใด ๆ ให้บรรลุดังวัตถุประสงค์ในข้อนี้

หมายเหตุ: สำหรับประเทศไทย การศึกษาผู้ใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของกองการศึกษา
ผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา

4. การบริหารงานด้านธุรการของศึกษาธิการอำเภอ เมื่อได้พิจารณาจากผลของการ
วิจัย ปรากฏว่า การบริหารงานธุรการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเงิน การ
จัดนำวัสดุอุปกรณ์ หรือการจัดหาทุนการศึกษาให้แก่เด็ก ตลอดจนการจัดสวัสดิการให้แก่ครูและ
นักเรียน มีศึกษาธิการอำเภออยู่ประมาณ 12 - 50 % เท่านั้นที่ได้ปฏิบัติอยู่ในขณะนี้ งานธุรการ
ที่ศึกษาธิการอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในขณะนี้มีมากที่สุดคือ งานในหน้าที่กรรมการจัดสร้างโรงเรียนทุกครั้ง
กล่าวคือ มีศึกษาธิการอำเภอเป็นจำนวนถึง 93.1% ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่นี้มากที่สุด หรือพอประมาณ
ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของศึกษาธิการอำเภอส่วนใหญ่ ว่าควรปฏิบัติอย่างยิ่ง ซึ่งน่าจะเป็นเช่นนั้น
แสดงว่าศึกษาธิการอำเภอมองเห็นความสำคัญของการดูแลรักษาอาคารสถานที่ (School Plant
Planning)

ปัญหาสำคัญทางการศึกษาของประเทศไทยอันหนึ่ง คือ ฐานะของประชาชนส่วนใหญ่
ยากจน ไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ ให้แก่บุตรหลานของตนได้ครบถ้วน หรือแม้แต่เสื้อ
ผ้าเครื่องแต่งกายก็ยังไม่สามารถจะจัดหาให้บุตรหลานได้ ซึ่งปัญหาความยากจนของประชาชนนี้
สืบเนื่องมาจากสภาพครอบครองของสังคมในชนบทนั่นเอง นั่นคือ ประชาชนยากไร้ คอยการศึกษา

ความคิดถูกครอบงำด้วยวิชา และไสยศาสตร์ ทำมาหากินไม่พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง เจ็บไข้ได้ป่วย และอายุสั้น สิ่งเหล่านี้จะวนเวียนอยู่ทุกยุคทุกสมัยไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อเป็นเช่นนี้ก็พอจะสรุปได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังช่วยตนเองไม่ได้ รัฐบาลจำเป็นต้องยื่นมือเข้าช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการ จัดหาทุนเรียนให้นักเรียนที่ยากจน การตรวจสอบสภาพของนักเรียนทุก ๆ ปี อย่างน้อยปีละครั้ง การจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ให้ การที่เด็กได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์จะทำให้มีร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี ย่อมจะส่งผลให้หลาย ๆ อย่างดีขึ้นด้วย

ตามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์อำเภอในเรื่องดังกล่าวมาแล้วนี้ ส่วนใหญ่เห็นควร จะปฏิบัติจัดทำเป็นอย่างยิ่ง แต่ในทางปฏิบัติจริงนั้นอยู่ในระดับต่ำ น่าจะสันนิษฐานได้ว่า ศึกษา นิเทศก์อำเภออาจคิดว่า เป็นการไม่สมควรที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนมากนัก โดยเฉพาะโรงเรียนประชาบาล เพราะศึกษานิเทศก์อำเภอมิได้เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง จากการ สัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์อำเภอบางท่านได้ทราบว่า โรงเรียนประชาบาลมักจะไม่ค่อยพอใจ เมื่อศึกษา นิเทศก์อำเภอเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนมากนัก

5. เกี่ยวกับการบริหารงานด้านวิชาการ ผลจากการวิจัยพอสรุปได้ว่า ศึกษานิเทศก์ อำเภอส่วนใหญ่ในขณะนี้ได้ปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการมากที่สุด ซึ่งตรงตามเป้าหมายของทาง ราชการที่ลดอำนาจทางการบริหารบุคคลลงไปบ้าง และต้องการให้มาเพิ่มทางด้านวิชาการให้มากขึ้น จะเห็นได้ว่า กระทรวงศึกษานิเทศก์พยายามที่จะจัดการอบรม สัมมนาทางวิชาการให้แก่ศึกษานิเทศก์ อำเภอทั่วประเทศอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดให้มีการอบรมสัมมนาระดับจังหวัดเดือนละครั้ง ระดับ ประเทศ 2 ปี คอ 1 ครั้ง

ข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับงานในค่านักคือ มีศึกษานิเทศก์อำเภออยู่เพียง 41.5 % ที่มี โอกาสสนับสุนนให้โรงเรียนเอกชนสอนชั้นเล็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา จากผลงานการวิจัยของ กรมสามัญศึกษาที่แสดงนิทรรศการผลงานของกระทรวงศึกษานิเทศก์ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2513 ปรากฏว่า

1. นักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 มีความรู้ก่อนกว่าความคาดหมายของหลักสูตร.
2. นักเรียนที่จบชั้นประถมปีที่ 4 มี 2 ใน 3 ที่มีสภาพความรู้หนังสืออยู่ในขั้นมาตรฐาน

และ 3. เด็กที่จบชั้นประถมปีที่ 4 ความรู้เสื่อมลง ถ้าไม่มีโอกาสได้เล่าเรียนเพิ่มเติม หรือ ประกอบอาชีพอื่น ซึ่งความรู้ทางหนังสือนี้ จากผลการวิจัยของกรมสามัญศึกษา แสดงให้เห็นว่า คุณภาพ การศึกษาระดับประถมศึกษาไม่โดยลเต็มที่ โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ซึ่งมีความรู้อ่อนกว่า ความคาดหมายของหลักสูตร ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากพื้นฐานของเด็กยังไม่พร้อมที่จะเรียนในระดับ ประถม ปีที่ 1 ก็ได้ ซึ่งจุดอ่อนอันนี้จะส่งผลไปยังการเรียนในชั้นสูงขึ้นไป เมื่อพิจารณาในแง่นี้ การ เกิด สอนชั้นเด็กเล็กจะมีความหมายอย่างมาก นอกจากนั้น การเกิดสอนชั้นเด็กเล็กยังจะช่วยแบ่งเบาภาระ ของผู้ปกครองนักเรียนในการดูแลบุตรหลานของตน เอาเวลาไปพามาหากันได้อย่างเต็มที่ ซึ่ง เป็นการช่วยพัฒนาโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งยังเห็นการส่งเสริมนโยบาย เข้าถึงประชาชน อันเป็นนโยบายสำคัญยิ่งของรัฐบาลในขณะนี้อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า กรมการฝึกหัดครู ซึ่งแม้จะมีได้มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการจัดการ ประถม ศึกษา ก็คงมองเห็นความสำคัญในเรื่องนี้จึงได้ "จัดโครงการฝึกอบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์กับโรงเรียน" ขึ้นในโรงเรียนฝึกหัดครูชนบท (Project "Head Start") โดยมีความมุ่งหมายสำคัญดังนี้ คือ เพื่อช่วยพัฒนาเด็กในชนบทที่เห็นความองงามทุกด้าน ตั้งแต่เยาว์วัย โดยเฉพาะในด้านสุขภาพอนามัย เพื่อเตรียมเด็กในชนบทให้พร้อมที่จะ เข้าเรียนในระดับประถมศึกษา และ เป็นการแก้ปัญหาสอนตกช้าชั้น เพื่อเผยแพร่แนวทางอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็ก และ เพื่อจัดครูให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมร่วมพัฒนาชุมชน ของตน เป็นต้น หากผู้บริหาร การศึกษาประชาบาลได้ร่วมมือกับกรมการฝึกหัดครูอย่างแท้จริง ก็ จะ ช่วยให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาของชาติในส่วนนี้แน่นอน

6. การบริหารงานในคานบุคคลากร จะเห็นว่าอำนาจหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในส่วนนี้ค่อนข้างจะเห็นได้ชัด เช่น การสอบสวนโทษมิควินัยของข้าราชการ คนงาน ภารโรง ควบคุมตนเอง และการสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้ใต้บังคับบัญชา มีศึกษานิเทศก์อำเภอไม่ถึง 50 % ที่ปฏิบัติหน้าที่แก่ละอย่างนี้

สิ่งที่น่าสังเกตจากการวิจัยนี้ประการหนึ่ง ได้แก่ การจัดทำหนังสือคู่มือสำหรับครู และนักเรียนในอำเภอ มีศึกษาธิการอำเภอเพียง 17.7 เปอร์เซ็นต์ ใ้ปฏิบัติหน้าที่มากที่สุด หรือพอสมควร และนี่ศึกษาธิการอำเภอถึง 82.3% ที่ปฏิบัติน้อยหรือไม่ก็ปฏิบัติเลย การส่งเสริมให้โรงเรียนจัดทำคู่มือครูและนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะจะเห็นเสมือนยูเนสโกแนวทางต่าง ๆ ให้ รายละเอียดในคู่มืออาจจะกล่าวถึง ประวัติโรงเรียน ทั้ง จุดมุ่งหมาย ระเบียบปฏิบัติ วิชาที่เรียน และแหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนในต่างต่าง ๆ เป็นต้น การจัดทำคู่มือครูและนักเรียนนี้ ไม่จำเป็นจะต้องใช้ทุนมากก็สามารถทำได้ การลงทุนแค่น้อย แค่วางปีกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตัวเอง และฝึกฝนให้เด็กเห็นตัวของตัวเองมากขึ้น เป็นสิ่งที่น่าจะได้กระทำอย่างจริงจัง เพราะจะได้เห็นรากฐานที่ดีเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งได้แก่ การถอนกำลังครูบางคนที่มาช่วยงานที่แผนกศึกษาธิการของอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ จำนวน 91.9 เปอร์เซ็นต์ การดึงกำลังครูเหล่านั้น ศึกษาธิการอำเภอจำนวน 97.6% ที่มีความคิดเห็นสนับสนุนการกระทำดังกล่าว ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ศึกษาธิการอำเภอมีความจำเป็นที่จะต้องใจกำลังครูมาช่วยทำหน้าที่ธุรการอย่างยิ่ง เนื่องจากปริมาณงานในหน้าที่ได้เพิ่มมากขึ้นดังได้กล่าวมาแล้ว ปัญหาการถอนครูมาช่วยทำหน้าที่ในแผนกศึกษาธิการได้มีผู้วิจารณ์กันมาก เพราะมีความกระทบกระเทือนต่อคุณภาพการศึกษาของเด็กเห็นอันมาก เนื่องจากมีได้หาขาดแคลนอยู่แล้ว ครูที่มีวุฒิหรือมีความรู้ความสามารถดี ๆ มักจะถูกดึงตัวไปช่วยทำงานธุรการเป็นส่วนมาก ปัญหาที่ กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยน่าจะได้อบรมยกไปพิจารณาเดรร่วมกันว่า ฝ่ายใดควรจะ เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้ง เจ้าหน้าที่ขึ้นมาช่วยทำหน้าที่งานนี้เพิ่มเติมให้เป็นที่เพียงพอ

7. งานด้านอื่น ๆ ของศึกษาธิการอำเภอ อันได้แก่งานบริหารพิเศษ เกี่ยวกับอำเภอ สิ่งที่นาสังเกตอย่างหนึ่งจากการวิจัยนี้ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการรักษาดลประโยชน์แผ่นดิน ร่วมกับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของอำเภอ ผลของการวิจัยปรากฏว่า ศึกษาธิการอำเภอบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติหน้าที่นี้ และศึกษาธิการอำเภอส่วนใหญ่ที่เห็นควรปฏิบัติหน้าที่นี้ให้มอบลง ทั้งนี้ อาจจะมีผลสืบเนื่องมาจากความสำคัญองศึกษาธิการอำเภอในการถือฤกษ์แจ แซ่พร้อมกับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของอำเภอ

ตารางแสดงการปฏิบัติหน้าที่บางประการของศึกษานิเทศก์อำเภอ
 เฉลี่ยตามภาคภูมิศาสตร์

สิ่งที่ปฏิบัติ	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้
มีโรงเรียนในความ รับผิดชอบ คนละ ออกตรวจเยี่ยมโรงเรียน ภาคเรียนละ	50	64	33	42 โรงเรียน
วางโครงการปรับปรุง การศึกษา ปีละ อบรมคณาบริหารให้แก ครูใหญ่ ภาคเรียนละ	20	17	19	16 โรงเรียน
จัดการประชุมครูในอำเภอ ประมาณปีละ	6	7	5	5 โครงการ
ทำงานพิเศษของอำเภอ ประมาณภาคเรียนละ	2	2	2	2 ครั้ง
การประชุม อบรม หรือ สัมมนา ระดับจังหวัด ประมาณปีละ	5	5	4	4 ครั้ง
	4	3	3	4 ครั้ง
	8	9	9	8 ครั้ง

อภิปราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมั่นใจว่ามีความเชื่อถือได้ (Reliability) สูง และมีความแม่นยำในแง่เนื้อหา (Content Validity) พอสมควร ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

1. เครื่องมือนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ใช้ถามข้อเท็จจริง (fact) ต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศกรอำเภอ ประกอบกับการที่ผู้วิจัยได้ขอความเห็นจากผู้รอบรู้ในหน่วยงานและวิธีการตอบแบบสอบถามไว้อย่างชัดเจน จนทำให้ผู้ตอบตอบมาตามความเป็นจริงหรือใกล้เคียงความจริงที่สุด ดังจะเห็นได้จากการกระจายของคะแนนรวม

2. ขอบถาม (Items) ต่าง ๆ ได้มาจากเอกสารของทางราชการ เอกสารการยอมรับระเบียบ คำว่าต่าง ๆ และการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศกรอำเภอทั้งในอดีตและปัจจุบันหลายท่าน

3. ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง เช่น ศึกษานิเทศกรอำเภอ ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกระทรวงศึกษานิเทศกร อำเภอ และผู้ช่วยศึกษานิเทศกรอำเภอ ในพระนครศรีอยุธยา เทศบาลนครวิสาขามัญศึกษา และครูใหญ่โรงเรียนประชาบาล นิสิทปริญาโทบริหารการศึกษา เป็นต้น และได้ให้ผู้ตอบเสนอแนะเกี่ยวกับภาษา ความเข้าใจ และความครอบคลุมของเนื้อหา

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยนี้ยังไม่สมบูรณ์ ถ้าจะมีการวิจัยในครั้งต่อไปควรจะได้มีการวิจัยเรื่องเกี่ยวกับสภาพความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศกรอำเภอ หรือบทบาทของศึกษานิเทศกรอำเภอ ตามความคิดเห็นของบุคคลหลาย ๆ กลุ่ม เช่น นายอำเภอ ศึกษานิเทศกรจังหวัด ศึกษานิเทศกร ครูใหญ่ และนักเรียน เป็นต้น

2. ในอนาคตอาจมีแนวโน้มว่า ศึกษานิเทศกรอำเภอจะต้องเป็นนักวิชาการมากขึ้น อำนาจในการบริหารบุคลากรเกี่ยวกับโรงเรียนประชาบาลจะลดน้อยลงทุกที ถ้าเมื่อใดทางจังหวัดแต่งตั้งข้าราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทยขึ้นมาเป็นหัวหน้าหมวดการศึกษา ก็เป็นอันว่า ศึกษานิเทศกรอำเภอต้องพ้นจากตำแหน่งทางกระทรวงมหาดไทยเมื่อนั้น และต้องขึ้นมาเป็นข้าราชการศึกษาให้กับโรงเรียนประชาบาลอย่างเต็มที่ การที่ศึกษานิเทศกรอำเภอจะปฏิบัติหน้าที่ในเขตการศึกษาให้โดยอิสระนั้น ศึกษานิเทศกรอำเภอจะต้องมีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นอย่างดี ประกอบกับความเลื่อมใสในการ

ปฏิบัติหน้าที่ วุฒิวิद्याจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะตามมา ดังนั้น จึงเห็นสมควรให้สนับสนุนศึกษาธิการอำเภอ
 ได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมากที่สุดที่จะทำได้ และควรกระทำอย่างเร่งด่วน สำหรับผู้ที่ได้รับการ
 การแต่งตั้งไปเป็นศึกษาธิการอำเภอ นั้น ควรกำหนดคู่มือช่างทำปริญญาตรี และเรียนวิชาเอกทาง
 บริหารการศึกษาโดยเฉพาะ

3. ผู้วิจัยขอสนับสนุนข้อเสนอแนะของ ดร. กัญญา สาธิต และความคิดเห็นของนักการศึกษา
 หลายท่านที่ว่า "กระทรวงศึกษาธิการควรจัดตั้งโรงเรียนศึกษาธิการขึ้น เพื่อความเข้าใจและปลูกฝัง
 ทัศนคติที่ดีสำหรับผู้บริหารการศึกษา ระดับศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งยังมีความสำคัญอยู่เป็นอันมาก" ผู้
 บริหารการศึกษา ระดับอำเภอ ก็เช่นเดียวกัน คุณจะได้คิดถึงกรมโรงเรียนประชาบาลมากกว่าศึกษาธิการ
 จังหวัด เพราะศึกษาธิการอำเภอยังคงเป็นผู้ช่วยนายอำเภอในการบริหารการศึกษาโรงเรียน
 ประชาบาลอยู่ในขณะนี้ หากศึกษาธิการอำเภอโดยผ่านโรงเรียนศึกษาธิการดังกล่าวได้รับการฝึกฝนอบรม
 (Training) ที่ถูกต้องมาโดยเฉพาะอย่างดีที่สุดก่อนเข้ารับตำแหน่ง แผนการปฏิบัติจัดทำที่เป็น
 อยู่ในขณะนี้ ก็จะทำให้ประเทศไทยมีศึกษาธิการอำเภอที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานยิ่งขึ้น
 และจะทำให้การบริหารการศึกษา ระดับอำเภอ รุดหน้าไปไกลกว่านี้

4. จากการวิจัยพบว่า ศึกษาธิการอำเภอขาดอำนาจในการบริหารงานได้เป็นไปตามหน้าที่
 และประสบปัญหาในการบริหารงานการศึกษา ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่น เช่น นายอำเภอ หรือ
 ศึกษาภิเทศก์ เป็นต้น เป็นสาเหตุให้ศึกษาธิการอำเภอไม่แน่ใจในบทบาทของตน ปัญหานี้นับเป็นปัญหา
 สำคัญอันหนึ่งที่สามารถจะส่งผลให้กระทบกระทั่งเห็นออกสู่สายตาทางการศึกษาของประชาชนพลเมืองส่วนใหญ่
 ของประเทศไทยได้เป็นอย่างมาก นั่นคือ การศึกษาคงค้างค้ำ

ปัญหานี้จึงแยกได้เป็น 2 ประเด็น คือ การขาดอำนาจในการบริหารงาน และปัญหา
 เรื่องความไม่ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาของหน่วยงานอื่น สำหรับประเด็นแรกนั้น โดยเหตุที่
 ศึกษาธิการอำเภอได้รับการแต่งตั้งจากจังหวัดให้เป็นหัวหน้าหมวดการศึกษาของอำเภอ เป็นผู้ช่วยนายอำเภอ
 ในการบริหารการศึกษาประชาบาล ในทางปฏิบัติ ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติหน้าที่เหมือนเดิม (ก่อนโอน
 โรงเรียนประชาบาลไปให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด) ทุกประการ เพียงแต่ไม่ได้สั่งการเองเท่านั้น

อำนาจในการบังคับบัญชาจึงหย่อนไป เมื่อพิจารณาในแง่นี้ นายอำเภอผู้ซึ่งอาจไม่สันทัดในการบริหาร การศึกษามาก่อน สมควรที่จะสนับสนุนการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภออย่างเต็มที่ เพื่อให้การบริหารการศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประเด็นที่สอง เรื่องการประสานงานกับ เจ้าหน้าที่ยื่น เช่น ศึกษาพิเศษเขต อำนวยการอำเภอ เป็นต้น ควรจะได้มีการตกลงแบ่งงานกันให้ชัดเจน ลงไป ศึกษาธิการอำเภอจะใ้แน่ใจว่า ขอบเขตของงานควรจะทำเนนไปในสถานใด

5. ข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งก็คือ ควรจัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศึกษา ธิการอำเภออื่น โดยเชิญเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น นายอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ ศึกษา นิเทศก์ ครูใหญ่ ในวรมันวิทยุและจัดทำเอกสารสองทางราชการ สรุปผลการสัมมนาออกเผยแพร่ ให้ทราบโดยทั่วกัน

6. พอจะอนุมานได้ว่า ศึกษาธิการอำเภอมีความพึงพอใจที่จะให้การวิจัยครั้งนี้เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ศึกษาธิการอำเภอส่งมายังผู้วิจัย ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ สรุปได้ดังนี้ คือ

- (1) ควรจะได้มีการวิจัยต่อไปถึงเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับศึกษาธิการอำเภอโดยเฉพาะ
- (2) ชั้นข้าราชการของตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอในปัจจุบัน เป็นเพียงชั้นโทเต็มขั้น ควรจะขยายไปจนถึงชั้นเอก ทั้งนี้ เพราะหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษาธิการอำเภอมีอยู่เป็นจำนวนมาก และบางครั้งครูใหญ่ของโรงเรียนกรมวิสามัญศึกษา ประจำอำเภอ เป็นครูใหญ่เอก ทำให้มีผลกระทบกระเทือนต่อการปกครอง อนึ่ง จะให้เป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอด้วย.